

ДО 80-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ СВІТЛАНИ ВАЛЕНТИНІВНИ КЛИМЕНКО

12 жовтня святкує свій ювілей Світлана Валентинівна Клименко — відомий селекціонер, доктор біологічних наук, професор, головний науковий співробітник Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України.

Багато це чи мало? Якщо судити по справах, то багато, навіть дуже багато. Досягнення Світлани Валентинівни такі, що іншій людині на них не вистачило б і декількох життів. За півстоліття вона створила багато сортів кизилу, аналогів яким немає.

Рослини, зокрема плодови, захоплювали Світлану з раннього дитинства, може через те, що будучи в евакуації у Воронежській області, дивувалася чудовим абрикосам. Гілки дерева угиналися від урожаю. Садиба, де вона це побачила, належала заможним людям (за тогочасними уявленнями, бо то були місцеві, а вони — евакуйовані), які займалися садівництвом. А ще вразив її агрус — ягоди були великі, червоно-жовті, на сонці у плодах просвічувалося насіння. Іноді вони, дітлахи, потай перелізли через паркан аби нарвати саме агрусу, може через те, що до абрикосів на гілках не могли дотягнутися. Як потім вона довідалася, суворі кліматичні умови не дають змоги масово вирощувати абрикоси і то, ймовірно, був приклад селекції місцевих форм, які адаптувалися до тих умов. То ж вона точно знала, буде садівником.

С.В. Клименко працює у Національному ботанічному саду з 1960 р. після закінчення університету, обравши об'єктом досліджень плодови рослини, мало відомі у культурі. Закінчивши аспірантуру та захистивши дисертацію з масштабних досліджень айви довгастої, Світлана Валентинівна розширює перелік

видів, рідкісних і практично незнаних у культурі, але економічно важливих та соціально значущих. Захищає докторську дисертацію, створює генофонди видів рослин, які згодом стають відомими і користуються великим попитом у промисловому та любительському садівництві. Проводить багаторічну інтродукційно-селекційну роботу з широким використанням матеріалів різного ботаніко-географічного походження для створення і впровадження перспективних сортів нових та нетрадиційних плодово-ягідних рослин. Досліджує їх біоекологічні особливості, а також адаптаційні можливості у нових умовах. Для проведення досліджень було використано класичні методи — аналітичну і синтетичну селекцію та сучасний метод — клонову селекцію — прогресивну галузь селекційно-генетичної науки. Виявлено райони формової різноманітності та інтродукційні популяції кизилу в культурі, створено унікальну колекцію кизилу, яка є цінним вихідним матеріалом для селекційної роботи. Обґрунтовано концептуальні положення щодо культури кизилу та розширення культурного ареалу айви в Україні. Опрацьована програма промислового вирощування кизилу в Україні та айви — у північних регіонах країни. Промислові насадження кизилу здатні функціонувати впродовж багатьох десятиріч років. Розроблено комплекс заходів зі створення промислових плантацій.

Існує дуже мало сортів кизилу. Лише недавно селекцію розпочато в Австрії, Болгарії, Азербайджані, Польщі. Завдяки роботам С.В. Клименко відроджено культуру кизилу в Україні та світі. Сформовано генофонди нових інтродукованих і аборигенних видів рослин — *Asimina triloba* (L.) Dunal, *Sambucus* spp., *Mespilus germanica* L., *Amelanchier* spp., *Castanea sativa* Mill., *Diospyros* spp., нових видів родини *Cornaceae* Bercht. et J. Presl. — *Cornus officinalis* L., *Cynoxylon japonica* (Siebold & Zucc.) Nakai, *Cornus sessilis* Torr. ex Durand.

Поєднання фундаментальних та прикладних досліджень дало змогу всебічно вивчити зазначені види, встановити низку важливих закономірностей їх розвитку та поведінки в умовах культури. Розроблено концепцію адаптивної інтродукції, значення якої полягає у виявленні та мобілізації потенційних можливостей елементів генофонду.

Завдяки роботам Світлани Валентинівни в Україні набула поширення культура кизилу, закладено фермерські сади в Київській, Закарпатській, Черкаській, Івано-Франківській, Запорізькій, Тернопільській, Вінницькій, Хмельницькій, Полтавській, Житомирській, Миколаївській та інших областях, АР Крим, Молдові.

Теоретичні аспекти, результати і методи інтродукційних та селекційних досліджень викладено у статтях, матеріалах міжнародних наукових конференцій. С.В. Клименко є автором та співавтором понад 400 статей, 10 монографій, 5 довідників. Результати досліджень висвітлено у доповідях і обговорено на конференціях, симпозиумах, з'їздах в Україні, Росії, США, Польщі, Австрії, Болгарії, Вірменії, Сербії, Словаччині.

Світлана Валентинівна створила понад 40 сортів плодкових рослин, 23 з них занесено до Державного реєстру сортів рослин України: 14 — кизилу, 5 — айви і 4 — хеномелесу.

За сорти айви та кизилу С.В.Клименко отримала 2 срібні та бронзову медалі ВДНГ СРСР, ВДНГ у Києві та диплом V Міжнародної виставки садівництва у Штутгарті (Німеччина). Вона проводить міжнародну наукову роботу, зокрема є керівником спільних проєктів із науковими установами Австрії, Словаччини, Польщі, Білорусі.

Світлана Валентинівна широко відома роботою із садівниками-аматорами (навчання, поради, рекомендації, забезпечення живцями для щеплення тощо). Вона особисто знайома з багатьма садівниками-любителями в Україні та інших країнах, з деякими з них вона підтримує постійні контакти.

Під керівництвом професора С.В. Клименко захищено 11 кандидатських та 2 докторські дисертації, 4 здобувачі виконують кандидатські та 1 — докторську роботи.

С.В. Клименко — голова Спеціалізованої ради Національного ботанічного саду НАН України із захисту дисертацій за спеціальністю «ботаніка», член Спеціалізованої ради Українського інституту садівництва зі спеціальності «плодівництво», голова сектору плодівництва у Бюро Ради ботанічних садів України, член редакційної колегії міжнародного журналу «Інтродукція рослин».

Ювіляра нагороджено медаллю «За доблестний труд» (1970), медаллю «20 років Незалежності України» (2012), 2 медалями Словацького аграрного університету «За активне співробітництво у розвитку наукових досліджень та освіти» (2013, 2015), почесним знаком Міжнародної Академії рейтингових технологій і соціології «Золота Фортуна», відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» (2012), премією АН України ім. Л.П. Симиренка (1987), Премією АН України ім. В.Я. Юр'єва (1993), премією НАН України (2008).

Потенціал С.В. Клименко далеко не вичерпаний, незважаючи на поважний вік. Світлана Валентинівна користується великою повагою і авторитетом серед колег та садівників-аматорів як в Україні, так і за кордоном.

Завжди бігом — по коридору лабораторного корпусу, по вулицях міста, поспішаючи на заняття до студентів, по міжряддях улюблених кизилового і айвового садів, до телефону, щоб дати пораду дипломникові, підказати аспіранту. В цій жінці енергії на три життя!

Світлану Валентинівну відрізняє доброта, порядність, уважність до колег по роботі, постійна готовність прийти на допомогу.

Учні, колеги та соратники від щирого серця бажають ювіляру міцного здоров'я, успіхів у будь-яких починаннях, щоденних справах, здійснення сміливих планів і сподівань. Нехай у Ваших задумах завжди буде мудрість, у службових справах — підтримка односторонців, у серці — добре та сонячно від людської вдячності! Нехай Ваш життєвий і професійний шлях буде наповнений новими злетами та досягненнями, а зроблене Вами добро вертається столицею!

Колектив Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України